

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่บุตรของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนวัดหงส์ปทุมาวาส จังหวัดปทุมธานี” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการปฏิบัติหน้าที่บุตรของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนวัดหงส์ปทุมาวาส จังหวัดปทุมธานีและเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติหน้าที่บุตรของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนวัดหงส์ปทุมาวาส จังหวัดปทุมธานี กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamané) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยจำนวนทั้งสิ้น ๑๗๕ คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มจับสลากจากหมายเลขที่ประจำตัวของนักเรียนให้ได้ตามจำนวนที่คำนวณได้ คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ จำนวน ๘๘ คน และชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๘๗ คน ตามลำดับ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๖ สถิติที่ใช้ในการทำวิจัย ประกอบด้วย สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนสถิติที่ใช้ศึกษาวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ สถิติการแจกแจงแบบทีชนิดที่เป็นอิสระจากกัน (t-dependent) และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (Analysis of Covariance : ANOVA)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไป

นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๗๕ คน เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ จำนวน ร้อยละ ๕๐.๒๙ แบ่งเป็นนักเรียนชายจำนวนร้อยละ ๖๔.๒๙ และนักเรียนหญิงจำนวนร้อยละ ๖๐.๐๐ ส่วนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มีจำนวนร้อยละ ๔๙.๗๑ แบ่งเป็นนักเรียนชายจำนวนร้อยละ ๓๕.๗๑ และนักเรียนหญิงจำนวนร้อยละ ๕๙.๐๕ และพบว่านักเรียนส่วนใหญ่เป็นบุตรคนที่ ๑ ของพ่อแม่ (ร้อยละ ๔๘.๐๐) ผู้ปกครองประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ ๕๗.๑๔)

๕.๑.๒ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ ๑ การปฏิบัติหน้าที่บุตรของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนวัดหงส์ปทุมาวาส จังหวัดปทุมธานี พบว่าการปฏิบัติหน้าที่บุตรโดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๓.๙๕) โดยเฉพาะด้านการแบ่งเบาภาระของบิดามารดา (\bar{X} = ๔.๐๐) เมื่อพิจารณาการปฏิบัติหน้าที่บุตรเป็นรายด้านพบว่า

๑) ด้านการตอบแทนคุณบิดามารดาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.91$) และพบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติหน้าที่บุตรโดยชักชวนให้บิดามารดาได้ไปเที่ยวพักผ่อน แต่ในขณะเดียวกัน พบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ขาดการเอาใจใส่ในการจัดหาอาหารหรือเครื่องดื่มบำรุงร่างกายให้บิดามารดา

๒) การปฏิบัติหน้าที่บุตรด้านการแบ่งเบาภาระของบิดามารดาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.91$) และพบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติหน้าที่บุตรโดยรู้จักเก็บออมเงินเพื่อซื้อของตามที่ต้องการ แต่ในขณะเดียวกัน พบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ขาดการสนับสนุนให้บิดามารดามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นหรือชุมชน

๓) การปฏิบัติหน้าที่บุตรด้านการดำรงรักษาวงศ์ตระกูลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.95$) และพบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติหน้าที่บุตรโดยพาบิดามารดาไปเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องหรือเพื่อนฝูง แต่ในขณะเดียวกัน พบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ขาดการประพฤติตนที่จะไม่ทำให้เกิดปัญหาที่ทำให้บิดามารดาไม่สบายใจ

๔) การปฏิบัติหน้าที่บุตรในด้านการปฏิบัติตนเป็นคนดีโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.95$) และพบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติหน้าที่บุตรโดยจัดยาหรือเช็ดตัวให้บิดามารดาเมื่อไม่สบาย แต่ในขณะเดียวกัน พบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ขาดการให้ข่าวสารด้านต่างๆ แก่บิดามารดา เช่น การเมือง เศรษฐกิจ อาชีพ และสุขภาพ เป็นต้น

๕) การปฏิบัติหน้าที่บุตรในด้านการทำบุญอุทิศให้บิดามารดาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.91$) และพบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติหน้าที่บุตรโดยพาบิดามารดาไปงานมงคลหรืองานทำบุญทั่วไป แต่ในขณะเดียวกัน พบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ขาดพาบิดามารดาไปทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา

ผลการศึกษาความแตกต่างของระหว่างการปฏิบัติหน้าที่บุตรตามตัวแปรที่ศึกษา คือ ๑) เพศ ๒) ระดับชั้น ๓) ลำดับบุตร และ ๔) อาชีพของผู้ปกครอง พบว่า

๑) การปฏิบัติหน้าที่บุตรของนักเรียนหญิงกับนักเรียนชายพบว่าค่าเฉลี่ยการปฏิบัติหน้าที่บุตรทั้ง ๕ ด้านของนักเรียนหญิง ($\bar{X}=3.97$) สูงกว่านักเรียนชาย ($\bar{X}=3.90$) ซึ่งเป็นระดับความแตกต่างกันที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ($t=1.343$, $p=0.181$)

๒) การปฏิบัติหน้าที่บุตรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ และชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ พบว่าค่าเฉลี่ยการปฏิบัติหน้าที่บุตรทั้ง ๕ ด้านระหว่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ($\bar{X}=3.97$) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ($\bar{X}=3.92$) ซึ่งเป็นระดับความแตกต่างกันที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ($t=1.206$, $p=0.059$)

๓) การปฏิบัติหน้าที่บุตรของนักเรียนที่มีลำดับบุตรต่างกัน พบว่า ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติหน้าที่บุตรทั้ง ๕ ด้านของนักเรียนที่เป็นบุตรคนที่ ๓ ($\bar{X}=๓.๙๘$) สูงกว่านักเรียนที่เป็นบุตรคนที่ ๒ ($\bar{X}=๓.๙๖$) และนักเรียนที่เป็นบุตรคนที่ ๑ ($\bar{X}=๓.๙๒$) ซึ่งเป็นระดับความแตกต่างที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ($t=๐.๕๕๐$, $p=๐.๕๗๘$)

๔) การปฏิบัติหน้าที่บุตรที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน พบว่า ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติหน้าที่บุตรทั้ง ๕ ด้าน ของนักเรียนที่บิดามารดาประกอบอาชีพแม่บ้าน ($\bar{X}=๔.๐๗$) สูงกว่านักเรียนที่บิดามารดาประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจ ($\bar{X}=๓.๙๗$) กับนักเรียนที่บิดามารดาประกอบอาชีพรับราชการ ($\bar{X}=๓.๙๔$) และนักเรียนที่บิดามารดาประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ($\bar{X}=๓.๙๓$) ซึ่งเป็นระดับความแตกต่างที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ($t=๐.๔๖๐$, $p=๐.๗๑๑$)

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ ๒ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติหน้าที่บุตรของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนวัดหงส์ปทุมवास จังหวัดปทุมธานี พบว่า การปฏิบัติหน้าที่บุตรของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีสภาพปัญหามากที่สุด คือ ด้านการตอบแทนคุณบิดามารดาซึ่งพบว่ามีสภาพปัญหาในเรื่องการจัดหาอาหารหรือเครื่องดื่มบำรุงร่างกายให้บิดามารดา ($\bar{X}=๓.๗๙$) และด้านการทำบุญอุทิศให้บิดามารดาซึ่งมีสภาพปัญหาในเรื่องการพาบิดามารดาไปทำบุญในวันสำคัญทางศาสนาเป็นประจำ ($\bar{X}=๓.๙๑$)

สำหรับการปฏิบัติหน้าที่บุตรของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในด้านการแบ่งเบาภาระของบิดามารดาพบว่ามีสภาพปัญหาในเรื่องการสนับสนุนให้บิดามารดามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นหรือชุมชน ($\bar{X}=๓.๘๓$) และด้านการปฏิบัติตนเป็นคนดีพบว่า มีสภาพปัญหาในเรื่องขาดการไถ่ถามถึงความต้องการในเรื่องต่างๆ ของบิดามารดา ($\bar{X}=๓.๘๗$) ส่วนด้านการดำรงรักษาวงศ์ตระกูลนั้นพบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีสภาพปัญหาเพียงเล็กน้อยในเรื่องการประพฤติตนให้เกิดปัญหาที่ทำให้บิดามารดาไม่สบายใจ ($\bar{X}=๓.๘๐$)

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ ๑ การปฏิบัติหน้าที่บุตรของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนวัดหงส์ปทุมवास จังหวัดปทุมธานี ที่พบว่าการปฏิบัติหน้าที่บุตรโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านการแบ่งเบาภาระของบิดามารดา พบว่าส่วนใหญ่รู้จักเก็บออมเงินเพื่อซื้อของตามที่ต้องการ ส่วนด้านการตอบแทนคุณบิดามารดาพบว่าส่วนใหญ่มีการปฏิบัติหน้าที่บุตรโดยชักชวนให้บิดามารดาได้ไปเที่ยวพักผ่อนตามสถานที่และโอกาสที่เหมาะสม และด้านการทำบุญอุทิศให้บิดามารดาพบว่าการปฏิบัติหน้าที่บุตรโดยพาบิดามารดาไปงานมงคลหรืองานทำบุญทั่วไป สำหรับการปฏิบัติหน้าที่บุตรด้านการดำรงรักษาวงศ์ตระกูลนั้นพบว่าการปฏิบัติโดยพาบิดามารดาไปเยี่ยม

เขียนญาติพี่น้องหรือเพื่อนฝูง และด้านการปฏิบัติตนเป็นคนดีพบว่าการปฏิบัติหน้าที่โดยจิตยาหรือ
 เช็ดตัวให้บิดามารดาเมื่อไม่สบาย ผลการศึกษาดังกล่าวมีเหตุผลจากสภาพพื้นที่ สังคมและวัฒนธรรม
 ของนักเรียนและครอบครัว ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และมีความเป็นอยู่ที่ใกล้ชิดกัน ทำให้นักเรียน
 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีผลการปฏิบัติหน้าที่ไม่แตกต่างกัน เหตุผลดังกล่าวสอดคล้องกับ **พระธรรมโกศา
 จารย์ (พุทธทาสภิกขุ)** ที่กล่าวถึงความสำคัญของความกตัญญูทุกเวที คนที่มีความกตัญญู ย่อมรู้ถึง
 ทุกสิ่งในโลก ไม่ว่าจะเป็น ป่าไม้ พืชพันธุ์ ลำธารถนนหนทาง เป็นต้น การรู้คุณค่าของสิ่งของทั้งหลาย
 ย่อมทำให้โลกสงบร่มเย็น ส่วนเรื่องน้ำสำหรับดับไฟในชีวิต กล่าวถึงชีวิตของคนเราเมื่อเกิดมาไม่ว่าจะ
 อยู่ในวัยไหน ประกอบอาชีพอะไร ต้องมีความรู้ธรรมะไว้เป็นน้ำดับกิเลส เพราะการที่เราอยู่โดยไม่มี
 ธรรมะก็ย่อมประสบ แต่ความทุกข์ไม่มีความสุขที่แท้จริง **พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต)** ที่ได้
 กล่าวไว้ในหนังสือ คุณบิดามารดาสุดพรรณนามหาศาลประกอบด้วยเนื้อหาที่มุ่งให้ทราบและตระหนัก
 ถึงพระคุณของบิดามารดา ส่วนผู้ที่เป็นลูกนั้นก็ควรตั้งอยู่ในความกตัญญูทุกเวทีโดยพึงเคารพมารดา
 บิดา ผู้เป็นเสมือนทิศเบื้องหน้า โดยการปฏิบัติดังนี้ ๑) ท่านเลี้ยงเรามาแล้ว เลี้ยงท่านตอบ ๒) ช่วยทำ
 กิจธุระ การงานของท่าน ๓) ดำรงวงศ์สกุล ๔) ประพฤติตนให้เหมาะสมกับได้รับมรดก ๕) ทำบุญอุทิศ
 เมื่อท่านล่วงลับ และ**ทวิ บุญเกตุ** ที่ได้กล่าวถึงความกตัญญูไว้ว่า ความกตัญญู หมายถึง การรู้คุณ
 การสนองคุณคน หรือ การมีน้ำใจรำลึกถึงอุปการคุณที่ตนได้รับ ด้วยความสำนึกในบุญคุณ ความ
 กตัญญูต่อพ่อแม่ นับว่าเป็นยอดของความกตัญญู นอกจากนั้นแล้ว ยังต้องมีความกตัญญูต่อผู้มี
 พระคุณคนอื่น ๆ อีก ผู้ที่ให้ความช่วยเหลืออุปการะนี้ ได้ชื่อว่า “ผู้มีพระคุณ” ผู้ได้รับความช่วยเหลือ
 ควรจะต้องรำลึกถึงอยู่เสมอ จะลืมเสียไม่ได้เลย และควรต้องหาทางตอบแทนบุญคุณในเมื่อมีโอกาส
 การสนองคุณนั้นทำได้หลายวิธี ไม่ใช่จะต้องงอบโกยเงินทองหรือข้าวของมาให้เพื่อเป็นการตอบ
 แทน ที่สำคัญก็คือการตอบแทนทางจิตใจ เมื่อถึงคราวที่ผู้เคยทำบุญคุณให้แก่ตน ตกอยู่ในฐานะที่
 ต้องการความช่วยเหลือ ก็ต้องให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีตามกาลเทศะ ตามกำลังความสามารถ
 ของตนที่จะทำได้ จะโดยทางกำลังทรัพย์ กำลังความคิด หรือกำลังแรงงาน ก็ได้แล้วแต่กรณี ผู้ที่มี
 จิตใจเช่นนี้ ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีความกตัญญูรู้คุณคน ถ้าเราคิดจะอุปการะหรือช่วยเหลือคนอื่นแล้ว เราไม่
 ควรจะหวังผลตอบแทนเลยเป็นอันขาด ให้ถือเป็นอุดมคติไว้ในใจเสมอว่า เราแบ่งความสุขที่เรามีอยู่
 ให้แก่คนอื่น หรือช่วยคนอื่นให้เขามีความสุข เพียงเท่านั้นก็พอแล้ว สรุปความว่า ๑. ถ้าใครทำบุญคุณ
 ให้แก่เรา ๆ ต้องรำลึกถึงความดีของเขาอยู่เสมอ โดยไม่มีวันลืม และต้องพยายามสนองคุณเขาเมื่อมี
 โอกาส ๒. ถ้าเราจะทำบุญคุณให้แก่ใคร อย่าหวังการตอบแทนจากเขาเลยแม้แต่น้อย ให้คิดเสียว่าเรา
 ทำเพื่อแบ่งความสุขให้คนอื่น เป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์

การอภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ ๒ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการ
 ปฏิบัติหน้าที่บุตรของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนวัดหงส์ปทุมาวาส จังหวัดปทุมธานี ที่พบว่า
 นักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างมีสภาพปัญหาของการปฏิบัติหน้าที่บุตรมากที่สุด คือการตอบแทนคุณ

บิตามารดาและการทำบุญอุทิศให้บิตามารดา สำหรับการปฏิบัติหน้าที่บุตรในด้านการแบ่งเบาภาระของบิตามารดาที่พบว่ามีปัญหาในเรื่องการสนับสนุนให้บิตามารดามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นหรือชุมชน และด้านการปฏิบัติตนเป็นคนดีที่พบว่ามีปัญหาในเรื่องขาดการไต่ถามถึงความต้องการในเรื่องต่าง ๆ ของบิตามารดา ด้านการดำรงรักษาวงศ์ตระกูลที่พบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาเพียงเล็กน้อยในเรื่องการประพฤติดนให้เกิดปัญหาที่ทำให้บิตามารดาไม่สบายใจ นั้นมีเหตุผลมาจากสังคมปัจจุบันมีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไป คนในครอบครัวไม่ค่อยได้มีโอกาสอยู่ด้วยกันด้วยความอบอุ่นมากนัก เนื่องจากภาระทางด้านเศรษฐกิจและสังคม บางครั้งบิตามารดาไม่มีโอกาสได้พูดคุยกับบุตรเลยหรือได้พูดคุยก็น้อยมาก เพราะต่างก็ไม่มีเวลาว่างที่ตรงกัน ลักษณะดังนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ **สุชา จันทน์หอม** ที่ได้กล่าวในหนังสือ จิตวิทยาเด็กว่าเรื่องราวของเด็กเป็นเรื่องที่น่ายกย่องมาก ในสมัยปัจจุบัน ทุกคนต่างก็เพ่งความสนใจไปยังตัวเด็ก มีการศึกษาค้นคว้าและคิดถึงเด็กยิ่งขึ้น การรู้ถึงความเจริญเติบโต ความต้องการความสนใจ ความคิดและอื่น ๆ ของเด็ก จะช่วยให้รู้จักเด็กได้ดี และเข้าใจเด็กได้ถูกต้องยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ในการอบรมเลี้ยงดู และการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับกาลสมัย เพื่อเด็กจะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณค่าและเป็นที่พึงปรารถนาของสังคมต่อไป เนื้อหาบทที่ ๑๑ เรื่อง สถาบันที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็ก และบทที่ ๑๒ คือสิ่งแวดล้อมกับพัฒนาการของเด็กไทย มีความสอดคล้องกับการปลูกฝังคุณธรรม คือความกตัญญูต่เวทีที่ได้เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับ**สุมน อมรวิวัฒน์ และคณะ** ที่ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิต ว่าได้ศึกษาแนวคิด ลักษณะและวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทยในหมู่บ้านชนบททั้ง ๔ ภาค ของประเทศไทยและศึกษาวิเคราะห์การเรียนรู้ของเด็กไทยในด้านพัฒนาการทางกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาตลอดถึงคุณธรรมจริยธรรมทางจิตใจ และได้เสนอแนะการประยุกต์วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กตามแบบวิถีชีวิตไทยไว้อย่างน่าสนใจ ยิ่งลักษณะและวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่แตกต่างกัน เป็นปัจจัยสำคัญทำให้เด็กมีพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ในส่วนของจิตใจ ความมีคุณธรรมจริยธรรมของเด็กเช่นความกตัญญูต่เวที ก็แตกต่างกันด้วยสังคมไทยเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมอันหลากหลาย แต่กล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนาคือพื้นฐานของวัฒนธรรมไทย ดังนั้นวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กในสังคมไทย จึงควรให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมที่มีพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานและอยู่บนวิถีชีวิตแบบไทย และ **พระมหาภูเนต จันทรจิต** ที่ได้ศึกษาเรื่องหน้าที่ของบิตามารดาในพุทธจริยศาสตร์พบว่าบุตรธิดา มีหน้าที่ต่อบิตามารดาในฐานะเป็นกตัญญูและกตเวทีบุคคล คือการรู้คุณและกระทำการตอบแทน การกระทำดังกล่าวคือคุณธรรมที่ได้รับการปลูกฝังจากมารดาบิดาให้เป็นมโนธรรม ซึ่งสามารถต่อต้านป้องกันมิให้บุตรธิดาเป็นบุคคลอกตัญญู และเป็นบุคคลที่ไม่รู้บุญคุณของผู้อื่น ซึ่งจะทำให้ประสบกับวิบากกรรม บิตามารดาคือบุคคลผู้ประกอบด้วยคุณูปการของบุตรธิดา กล่าวคือเป็นพระพรหม (ผู้ทรงคุณธรรม)

เป็นเทวดา (เป็นผู้คุ้มครองรักษา) เป็นบูรพาจารย์ (ครูคนแรก) เป็นพระอรหันต์ (เป็นนั้อนาบุญอันประเสริฐ) ของบุตรธิดา ดังนั้นการกระทำหน้าที่ตอบแทน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

โรงเรียนวัดหงส์ปทุมवास จังหวัดปทุมธานี ควรจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่บุตรเพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของการปฏิบัติหน้าที่บุตร มีความกตัญญูรู้คุณ และช่วยแบ่งเบาภาระของบิดามารดาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านเก็บออม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ศึกษาสภาพการพัฒนาจริยธรรมเรื่องความกตัญญูรู้คุณของเยาวชนในสถานศึกษา
๒. ศึกษาสภาพที่เป็นปัญหาและแนวทางการพัฒนาจริยธรรมเรื่องความกตัญญูรู้คุณที่เหมาะสมกับเยาวชนในสถานศึกษา